

સત્તાત્તન રમ્

પ્રથાવલી

॥ શ્રી કૃષ્ણાય નમઃ ॥

(શ્રી સત્તાત્તનધર્મોપદેશ)

શ્રી નીતિ વચનમાળા.

(મ. ૫ મો.)

યત્ર યોગેશ્વર કૃષ્ણો યત્ર પાપો ધનુર્જી ।
તત્ર શ્રીવિજયો મૂર્તિરુગો નીતિરર્ચિષ્મ ॥

— મ. ૫. ૧. અનુસારે અને પ્રગણક —

શાસ્ત્રી ગણાશ કર મજછાશ કર,

મહાધનુર્જી દાનગીરાતે મોહનના-મુરત.

કૃષ્ણ પ્રે આના. પોરેજ જુદુ

પુસ્તક મળવાનાં ઠેકાણા.

અમદાવાદ

લક્ષ્મીશંકર પુસ્તક ત્તમ ભંડુ

કે માણેડચોક ધાત્રીની પેળ

જોશી મંગળેશ્વર ગીરમશંકર

મેતા આદીના દાગીતની દુકાને મલ્ટીની પેળ

સુબ્રહ્મ

બ્યામ અમૃતલાલ હર્ષાવિદ્ય

કે વિકુલવાડી વિદ્યાગ્રામી ગત્રી

ગેલ નથુ મુળજીના માળે

મુરત

ચંદુલાલ ઝીણાભાઈ રંશનરી મરવંદ

કે ધર્મનપુરી ભાગળ

—

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૨૦૪૫ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ જાતિ એમનાધા-૪

વિષય ૫૪:૫૨

॥ श्री कृष्णाय नमः ॥

(श्री सनातनधर्मोपदेश)

श्री नीति वचनभाषा.

(म. प. मो.)

— सग्रहकर्ता, अनुवादक અને પ્રકાશક —

શાસ્ત્રી ગગાશંકર મંચ્છાશંકર,

મહીધરપુરા દાણગીયાનો મોહલ્લો-સુરત.

કીર્તિત બે આના. પોસ્ટેજ ભુલ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગાંધી કોંપોઝર્ડ સગર
૧૨૦૨૨

— છાપનાર —

ભદ્રશંકર મહારામ ભટ્ટ.
“કલામય” પ્રીન્ટીંગ વર્કસ, ખાડ બગીચા-સુરત.

— પ્રમિદ્ધ કલ —

શાસ્ત્રી ગંગાશંકર મહારાશકર
ઠે મદીધનપુરા દાલગીયાનો મહોલ્લો-મુરત.

“વિશુદ્ધ પ્રેમ.”

વિશુદ્ધ પ્રેમ પ્રકટતા દુરાચારી સદાચરણી બને છે, કાયર મનુષ્ય શૂરવીર બને છે, અનુદાર ઉદાર બને છે, પશુ, દેવ બને છે અને ગમે તેવા નિઘ મલિન પદાર્થોનું રૂપાંતર કરી તેમને સુદર ગુણવાળા કરનાર ઇશ્વરી રસાયણિક શક્તિ છે આપણે વ્યાધિથી પીડાતા હોઈએ અને તેનો નાશ કરવા આ ઔષધ અને પેલું ઔષધ, આ વૈદ અને પેલા વૈદો કે ડાકટરોને શામાટે સેવવા ? વિશુદ્ધ પ્રેમનેજ આપણા હૃદય મદિરમાં સ્થાપી સેવા કરવી કે જેથી અનુપમ આરોગ્યનાનો સપૂર્ણ અનુભવ લઈ શકાય

આ વિશુદ્ધ પ્રેમનું સ્વરૂપ શું ? શું પોતાના કોઈ પ્રિય મિત્ર કે પ્રિય પુત્ર કે પ્રિય મળધીમાં અત્યંત પ્રીતિ કરવી, તેને માટે પ્રાણ અર્પી દેવો, તેને દુખી જોઈ અત્યંત દુખી થવું તેમજ બધું અર્પી દેવું એ શું વિશુદ્ધ પ્રેમનું સ્વરૂપ છે ? અથવા શું કોઈ વસ્તુ માટે, દેશ માટે પોતાના જીવિ ભાઈઓ માટે આમ કરવું એ વિશુદ્ધ પ્રેમનું સ્વરૂપ છે ? નથવા મર્ચાંદાવાળા દેહમાં જણાતા કોઈ મહા પુરુષ માટે ઉપર કહેલું સમગ્ર કરવું એ શું વિશુદ્ધ પ્રેમ છે ? આત્મા આવા અનેક પ્રાણિપદાર્થો વગેરે પ્રત્યે પ્રેમવાળો વ્યવહાર તે વિશુદ્ધ પ્રેમનું સ્વરૂપ નથી એ દરેકે દરેકમાં પ્રેમના પરમાણુઓ આવે છે ખરા પરંતુ પ્રેમ પૂર્ણ કલાએ તેમાં કદી પણ પ્રકાશ આપી શકતો નથી તમા પોતાના શોડાક અશો આવવાથી તે સુખનું ભાન કરે છે વિવિધ

લાભ આપે છે. પરંતુ તે અપૂર્ણ હોવાથી પૂર્ણ સુખ કે
 પૂર્ણ લાભનું જ્ઞાન થઈ શકતું નથી. પૂર્ણ પ્રેમ અથવા
 વિશુદ્ધ પ્રેમમાં અમુક પર પ્રેમ અને તે વિનાના બીજા
 તરફ તેનો અભાવ કદી હોતો નથી. સૂર્ય પોતાનો પ્રકાશ
 જ્યાં જ્યાં પ્રકટ કરે છે ત્યાં એક સ્થળે વધારે પ્રમાણમાં
 કે ઓછા પ્રમાણમાં હોતો નથી પણ પ્રત્યેક જગ્યાએ તે
 સંપૂર્ણ પ્રકાશ નાખે છે તેમ વિશુદ્ધ પ્રેમને એક વસ્તુ
 પ્રેમ કરવા યોગ્ય અને એક પ્રમતે માટે અયોગ્ય કદી
 પણ સંભવે નહીં. વિશુદ્ધ પ્રેમમાં આ ગ્રહણ કરવા જેવું કે
 આ ટાળી નાખવા જેવું કાઢજ હોતું નથી. વિશુદ્ધ પ્રેમમાં
 મર્યાદા નથી તે એકદેશી નથી તેને માડ તાડ, સાડ
 નહાડ કે યોગ્ય અયોગ્ય એવા અમર્યાદી ભેદ નથી, એક
 દેશમાં, એક વસ્તુમાં એક વ્યક્તિમાં પ્રેમનું બંધન તે
 વિશુદ્ધ પ્રેમ સ્વરૂપ નથી પરંતુ તે પ્રેમનું સંકુચિત સ્વરૂપ
 છે, એકના પર પ્રેમ અને બીજાના ઉપર તેનો અભાવ એ
 દીપકનો પ્રકાશ છે કે જે એકલા ઘરનેજ પ્રકાશિત કરે છે
 અન્ય સ્થળના અધિકારને તે દુર કરી શકતો નથી તે સમગ્ર
 ભૂમંડળને પ્રકાશ આપનાર સૂર્યના પ્રકાશ જેવો નથી તે
 રાગદ્વેષનો પિતા છે કાળુ કે તે દીપક એકના ઉપર
 પ્રકાશમય ડિરેક્શન દે છે, અને અન્ય સ્થળે અધાન રાખે
 છે આવો પ્રેમ મુખ, સપત્તિ અને આરોગ્ય ઐશ્વર્ય વગેરે
 ને મર્યાદાવાળા બનાવે છે મર્વ વ્યાપક પ્રેમજ વિશુદ્ધ
 પ્રેમ છે અને તેજ પ્રેમ મર્યાદા વિનાની સુખ સપત્તિ
 ઐશ્વર્ય વગેરેનું અર્પ છે

શુભાઢાક્ષી

શ્રાન્તી ગગાશ કર મછાશ કર.

॥ ॐ श्री कृष्णाय नमः ॥

श्री नीति वचनमाला

यतो जातमिदं सर्वं स्थितं यत्र च लीयते
सत्यं ज्ञानमनंतं तं नमामि कृष्णनामकम् ॥

જેનાથી આ સઘળું ઉત્પન્ન થયું જેમાં આ સઘળું
રહેલું છે અને જેમાં લય પામે છે તેવા અનંત સત્ય જ્ઞાન
સ્વરૂપ શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુને પ્રણામ કરું છું

નાનાવિધ વિદ્ય નિવૃત્તિ માટે શાંતિ પાઠ.

ૐ શંનો મિત્રઃ શં વરુણઃ । શંનો ભવત્યર્ચ્યમા ।

શં ન ઇંદ્રો બૃહસ્પતિઃ । શં નો વિષ્ણુરુદ્રક્રમઃ ।

ૐ નમો દ્રઘગે । નમસ્તે વાયો ॥

ત્વમેવ પ્રત્યક્ષ બ્રહ્માસિ । ત્વામેવ પ્રત્યક્ષ બ્રહ્મ વદિષ્યામિ

ઋતું વદિષ્યામિ । સત્યં વદિષ્યામિ । તન્મામવતુ ।

તદ્વત્કારમવતુ । અવતુ મામ્ । અવતુ વત્કારમ્ ।

ૐ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥ (તૈત્તિરીયોપનિષદ)

૧ મિત્ર અમારૂં મુખ કરનાર થાયો, ૨ વરુણ અમારૂં
સાર કરો, ૩ અર્ચ્યમા અમારૂં મારૂં કરો, ૪ ઇન્દ્ર તથા
બૃહસ્પતિ અમારૂં મારૂં કરો, મચગચ વ્યાપક ૫ શ્રી વિષ્ણુ
ભગવાન્ અમારૂં મારૂં કરો બ્રહ્મને નમસ્કાર છે હું વાયુ
દેવ ૧ આપને નમસ્કાર છે, આપ પ્રત્યક્ષ બ્રહ્મદેવરૂપ છે
આપને પ્રત્યક્ષ બ્રહ્મદેવ રૂપ કર્તૃશ હું આપને પ્રાણુવાયુ
રૂપ કલીશ હું આપને નત્યરૂપ કલીશ ચમદિરૂપ બ્રહ્મદેવ
વ્યષ્ટિરૂપ મારૂં પાલન કરો વજ્રાનુ (આચાર્યનું) પાલન
કરો બ્રહ્મદેવ મારૂં રક્ષણ કરો વજ્રાનુ બ્રહ્મદેવ રક્ષણ
કરો ૐ શાન્તિ, શાન્તિ, શાન્તિ ૫

૧-મિત્ર-પ્રાણુ તથા દિવસના અગ્નિહોતા દેવ છે ૨ વરુણ-
અપાન તથા ગણિના અગ્નિહોતા દેવ છે ૩ અર્ચ્યમા-ચતુ તથા સૂર્ય
ના અગ્નિહોતા દેવ છે ૪ ઇન્દ્ર-અગ્નના અગ્નિહોતા દેવ છે ૫

બુદ્ધિ આપનારા મંત્રો.

યશ્છંડસામૃષ્યો વિશ્વરૂપઃ । છંદોભ્યોઽધ્યમૃતાત્સંબધૂવ ।
 સમેન્દ્રો મેઘયા સ્પૃણોતુ । અમૃતસ્ય દેવ ધારણો ભૂયાસમ્ ।
 શરીરં મે વિચર્ષણમ્ । જિહ્વા મે મધુમત્તમા કર્ણાભ્યાં ભૂરિ
 વિભ્રુવમ્ । બ્રહ્મણઃ કોશોઽસિ મેઘયા પિહિતઃ શ્રુતંમે ગોપાય ॥
 (તૈં ૦ ૩૦ અં ૪.)

પ્રણુવ-(વેદોમા કહેવામા આવેલા પવિત્ર શબ્દ ॐ કાર
 સ્વરૂપ પરમાત્મા) કે જે વેદોમા શ્રેષ્ઠ અને વિશ્વરૂપ કહેવામા
 આવે છે, જે અમૃત રૂપ વેદોના કરતા પણ વધારે અમૃત
 રૂપે ઉત્પન્ન થયા છે, મધુર્ણ કામનાઓના ધન્ધર છે, તે પ્રણુવ
 (ૐ) મારી બુદ્ધિમા વધારે કરે હે પ્રકાશમાન પ્રણુવ !
 હું મોક્ષ માધન ભૂત અમૃતત્વના કારણ રૂપ જ્ઞાનને ધારણ
 કરનારો થાઉં માત્ર શરીર નિરોગી થાઓ મારી જીભમા
 અતિશય મધુરતા આવે, મારા કાનો ઘણુ સાલળનાન થાઓ,
 હે પ્રણુવ ॐકાર ! આપ મેઘાથી (સાધારણ બુદ્ધિથી)
 વીંટાયલા અથવા સામાન્ય બુદ્ધિથી નહીં બાણી શકાય તવા
 બ્રહ્મના કોશ રૂપ છે જે કાઈ પણ બ્રહ્મજ્ઞાન મે સાલળ્યુ
 છે તેનુ તમે પાલન કરે

બુદ્ધ્યપતિ-નાણુ તથા બુદ્ધિના અધિષ્ઠાતા દેવ છે ૧ શ્રી વિણ-પાદના
 અધિષ્ઠાતા દેવ છે ૭-ત્રણ વાર શાંતિ કહેવાનુ કારણ-આધ્યાત્મિક
 આધિભૌતિક તથા આધિદેવિક એ ત્રણ પ્રકારના વિદ્વા છે માટે

પોતાનો ઉદ્ધય કરનારા (સમૃદ્ધિ આપનારા) મંત્રો.

આવહન્તી ત્રિતન્વાના કુર્વાણા ચીરમાત્મનઃ ।

વાસાસિ મમ ગાવશ્ચ । અન્નપાને ચ સર્વદા ।

તતો મે શ્રિયમાવહ । લોમશાં પશુભિઃ સહ સ્વાહા ।

આ માયન્તુ બ્રહ્મચારિણઃ સ્વાહા । વિ માયન્તુ બ્રહ્મચારિણઃ

સ્વાહા । પ્રમાયન્તુ બ્રહ્મચારિણઃ સ્વાહા । ઠ માયન્તુ બ્રહ્મચા-

રિણઃ સ્વાહા । શમાયન્તુ બ્રહ્મચારિણઃ સ્વાહા ॥

જે લક્ષ્મીદેવી મારા વસ્ત્રો પુરા પાડે છે, મને ગાયો આપે છે, મને હુમેશા અન્ન તથા જળ પુર પાડે છે, તે લક્ષ્મી દેવી મને ઉતવાળા ઘેટાઓ તથા ખીબા પશુઓ વડે મને સમૃદ્ધિવાન્ કરે. આ પ્રકારના મંત્રો વડે સ્વાહા કરી આહુતિઓ આપવી બ્રહ્મચારીઓ । મારી પાસે આવો સ્વાહા વિવિધ કામનાવાળા અનેક બ્રહ્મચારીઓ મારી પાસે આવો, સ્વાહા પ્રજ્ઞાવાળા અનેક બ્રહ્મચારીઓ મારી પાસે આવો, સ્વાહા દમન કરવાવાળા બ્રહ્મચારીઓ મારી પાસે આવો, સ્વાહા. બ્રહ્મચારી શમયુક્ત થઇને મારી પાસે આવો સ્વાહા આ પ્રમાણે સ્વાહા શબ્દ બોલીને આહુતિઓ આપવી.

કીર્તિ આપનું મંત્રો.

યશો જનેઽસાનિ સ્વાહા । શ્રેયાન્ વસ્યસોઽસાનિ સ્વાહા ।
તં ત્વા ભગ પ્રવિશાનિ સ્વાહા । સ મા ભગ પ્રવિશ સ્વાહા ।
તસ્મિન્ સદસ્યશાસ્ત્રે નિભગાહં ત્વયિ મૃજે સ્વાહા ।
યથાઽપઃ પ્રવતા યાન્તિ । યથા માસા અર્જરં ।
एवं मा ऋष्यचारिण । धातरायान्तु सर्वत स्वाहा
પ્રતિવેશોઽસિ પ્રમા માહિ પ્રમા પદ્યસ્ય ॥

(શીક્ષાવલ્લી તૈ. અ૦ ૪)

સઘળા મનુષ્યોમા હું યશસ્વી થાઉં, સ્વાહા સમૃદ્ધિવાળા
ઓના કરના પણુ વધારે શ્રેષ્ઠ થાઉં, સ્વાહા
હે ભગવન્ ! કૌશરુપ તમારામા હું પ્રવેશ કરું, સ્વાહા,
હે પરમેશ્વર ! આપ નારામા પ્રવેશ કરો, સ્વાહા
હે ભગવન્ ! હજાર શાખાઓમા ફેલાયલા આપને વિષે
પાપને ધોઇ નાખી પવિત્ર થાઉં સ્વાહા

જેમ જળ નીચાણુ પ્રદેશ તરફ વહે છે, જેમ મહિનાઓના
વહેવાથી વર્ષ બને છે, તેમ હે પ્રણુવ સ્વરુપ વિદ્યાતા !
બ્રહ્મચારીઓ સઘળી દિશાઓમાથી મારી પાસે આવો આપ
સર્વના આશ્રય છો આપ મારામા પ્રકાશ પાડો તથા આપ
મને આપના સ્વરુપમય કરો

---

૧ વિદ્યા સપ્રદાયથી ઉત્પન્ન થયેલી કીર્તિ ૨ અનેક મૂર્તિઓના
બેદવાળુ

સગૃધરા વૃત્તમ્

ગત્વા ગાયન્વનાન્તે મધુર મુરલિકારાગિણીહારિણીભિ
ર્ગીર્ભિર્ગુપ્તાક્ષરાભિર્વિજરવનિતાગૃહપાદ્મય તામિઃ ।
રાસારંભેઽન્વગેવ સ્થિતમનુષધિભિઃ પ્રેમયોગે સ્વગોષ્ટયા
ગૌણીકુર્વન્નંગ વ્યપનયતુ મમાઽઽગ સમૃદ્ધં મુકુન્દ ॥૪૬૭॥

અર્થ—મધુર મધુર નાદ કરતી મોઝલીમાથી નીકળતી
સુદર રાગણીને હરણ કરનારી સુદર વાણીથી વૃદ્ધાવનના
જઈને ગાયન કરનાગ, મોઝલીમાથી નીકળતા દંડેકના ગુમ
અક્ષરોથી વૃજની સુદર વનિતાઓને છાની રીતે બોલાવીને
તેઓની માથે અખંડ રામને આગ્રહ કરી પરસ્પર ઉપાધિ-
વજરની પ્રેમ વાર્તાઓ કરનાગ અનન્ય કોટી કામદેવ કરતા
અધિક સુદર સ્વરૂપ ધારણ કરનાગ શ્રી કૃષ્ણચંદ્ર પ્રભુ' અમાગ
અપગધાને દુર કરે ૪૬૭

ગ્જોજુપે જન્મનિ સત્ત્વવૃત્તયે
મિયતૌ પ્રજાના પ્રત્યયે તમ સ્પૃશે
અજાય સર્ગસ્થિતિનાશહેતવે
ત્રયીમયાય ત્રિગુણાન્મધારિણે ॥૪૬૮॥
(કાઢવરી)

પ્રજ્ઞાઓને ઉત્પન્ન કરવાના સમયમાં રજો ગુણને
 સેવનારા પ્રજ્ઞાની સ્થિતિના સમયમાં સત્વગુણને સેવનાર
 પ્રજ્ઞાનો પ્રલય કરતી વખતે તમો ગુણને ધારણ કરનાર,
 અજન્મા, સૃષ્ટિ, સ્થિતિ અને પ્રલયનું કારણ, ત્રણ વેદ
 સ્વરૂપ અને ત્રણ ગુણ સ્વરૂપ બ્રહ્મા-વિષ્ણુ અને મહેશ્વર
 સ્વરૂપ પરમાત્માને પ્રણામ કરૂ છુ ૪૬૮

આ ચાર ચીજ અનર્થનું મૂળ છે.

યૌવન ધનસપત્તિ પ્રમુત્ત્વમવિવેકતા

एकैकमप्यनर्थाय किमु चत्र चतुष्टयम् ॥૪૬૯॥

(સાં ૫૦)

ભુવાની, ધનની સપત્તિ, શેડપણ, અવિવેકપણ એ
 ચારમાથી એક એક હોય તો અનર્થ ઉત્પન્ન કરે છે તો
 ન્યા એ ચારે હોય ત્યા તો શુ કહેવું ૪૬૯

મૂર્ખ પુત્ર નકામો છે.

कोऽर्थ पुत्रेण जातेन यो न विद्वान् न धार्मिक ।

काणेन चक्षुषा किंवा चक्षु पीडैव केवलम् ॥૪૭૦॥

(સા. મં.)

જે પુત્ર વિદ્વાન્ અથવા ધાર્મિક નથી તેવા પુત્રથી શુ
અર્થ સરે છે ? કારણકે આખે કાણો હોય તેને તો ચક્ષુની
પીડાજ છે અન્ય કાઈ નથી. ૪૭૦

અજાતમૃતમૂર્ચાનાં વરમાદ્યૌ ન ચાતિમ
સકૃદ્ઃસ્વકરાવાચાવંતિમસ્તુ પદે પદે ॥૪૭૧॥

(સા. મ.)

નહિ જન્મેલો, મરણ પામેલો અને મૂર્ખ એવા ત્રણ
પ્રકારના પુત્રોમા પ્રથમના જે મારા છે પરતુ છેલ્લો પુત્ર
જે મૂર્ખ છે તે મારો નથી કારણકે પહેલા જે પુત્રો તો
એકજ વાર દુ ખી કરે છે પરતુ છેલ્લો જે મૂર્ખ છે
તેંતાં પગલે પગલે દુ ખી કરે છે ૪૭૧

સત્સમાગમથી મૂર્ખ પણ કુશળ થાય છે.

કાચ કાચનસર્ગાદિત્તે મારકતીર્ગતી

તથા સત્સનિયનેન મૂર્ખો યાતિ પર્વાણતામ્ ॥

કાચનની સાથે રહેવાથી કાચ પણ મરડતમણિની કાતિ
ધારણ કરે છે તેમ મત પુરૂષોની સાથે બેસવાથી મૂર્ખ
પણ પ્રવીણતા મેળવે છે

સમાગમ પ્રમાણે મતિ થાય છે.

હીયતે हि मतिस्तात हीनै सह समागमात् ।
समैश्च समतामेति विशिष्टैश्च विशिष्टताम् ॥ ૪૭૨

હે તાત ! નીચના સમાગમથી મતિ ક્ષીણ થાય છે,
મમાન માણસથી સમાનતા મળે છે અને વિશેષ વડે મતિ
શ્રાવ્ય થાય છે' ૪૭૩

ક્રિયા ન ફળવાનું કારણ.

નાદ્રવ્યે નિહિતા કાચિત્ ક્રિયા ફલવર્તી ભવેત્ ।
ન વ્યાપારક્ષતેનાપિ શુકવત્ પાઠયતે વક્ ॥ ૪૭૪

અદ્રવ્યમા નાખેલી ક્રિયા કદીપણ ફળતી નથી જેમ
સેકડો પ્રકારે પણ બગલાને પોપટની પેઠે ભણાવી શકાય નહિ

હલકાને પણ સારા સમાગમથી ઉચી પદવી મળે છે

કીટોઽપિ મુખન સંગાદારોઽઘતિ સતા ગિર ।
અશ્માપિ યાતિ દેવત્ત્વં મહદ્ભિઃ સુપ્રતિષ્ઠિત ॥ ૪૭૫

ચુશ્પની સોબતથી કીટો પણ સાધુઓના માથા પર જઈ
જેમે છે અને મોટાઓથી પ્રતિષ્ઠિત પત્થર પણ દેવપણુ
પામે છે ૪૭૫

ભૂખ્યો શું નથી કરતો ?

ત્યજેત્કુધાર્તો મહિલાં સ્વપુત્રં

સ્વાદેત્ કુધાર્તા મુજગી સ્વમંદમ્ ।

બુદ્ધસિતઃ કિં ન કરોતિ પાપં

શીળા નરા નિષ્કરુણા ભવન્તિ ॥ ૪૭૬

ભૂખથી પીડાયેલો પોતાની સ્ત્રી અને પોતાના પુત્રોને
ત્યજે છે, ભૂખી સાંપણ પોતાના ઇંડાને ખાઈ બાય છે,
ભૂખ્યો પુરૂષ શું પાપ નથી કરતો ? કારણ ભૂખ્યા
માણસો કડ્ડા વગરના થાય છે. ૪૭૬

અભયદાન સર્વમાં શ્રેષ્ઠ છે.

ન ભૂષદાન ન સુવર્ગદાન

ન ગાયદાન ન તથાન્નિદાનમ્ ।

યથા વડન્નીહ મહાપ્રદાન

સર્વેષુ દાનેષ્વમપ્રદાનમ્ ૪૭૭

સર્વદાનોમાં અમપ્રદાન વડે શ્રેષ્ઠ છે, પરંતુ ભૂમિદાન
મુવર્ણદાન, ગદાન કે અન્નદાન શ્રેષ્ઠ નથી ૪૭૭

તાડન કરવુ એજ એક છે.

ચાલयेत्पंचवर्षाणि दश वर्षाणि तादयेत् ।

પાંચે તુ પાંદશે વર્ષે પુત્રમિત્રમિવાચરેત્ ॥ ૪૭૮

પાંચ વર્ષ સુધી પુત્રને લાડ લડાવવો તે પછીના દશ વર્ષ સુધી તાડન કરવુ અને સોળમા વર્ષથી પુત્રની સાથે મિત્રની પેઠે આચરવુ ૪૭૮

બાંધવ કેને કહેવાય

उत्सवे व्यसने चैव दुर्मिक्षे शत्रुविग्रहे ।

રાત્રદ્વારે ઇમશાને ચ યસ્તિષ્ઠતિ સ બાધવઃ ॥ ૪૭૯

ઉત્સવમાં, વ્યસનમાં, દુકાળ વખતે, શત્રુની સાથે લડાઈમાં, રાત્રદ્વારમાં (કોઈ દરખાસ્તમાં) અને શમશાને જે ઉભો રહે છે તેજ પોતાનો બાધવ છે ૪૭૯

કેવો મિત્ર ત્યાજ્ય છે ?

परांक्षे कार्यं हताग् प्रत्यक्षे प्रियवादिनम् ।

બંજયેત તાદૃશ મિત્ર વિષકુભ પયોમુત્તમ્ ॥ ૪૮૦

આપણી આછળ કાર્યનો નાશ કરે, આપણી મામે યેમીને
પ્રિય બોલે તેવાનો ઝેરથી ભરેલો પાણુ ઉપરથી દુધવાળા ઘડાની
પેઠે ત્યાગ કરવો ૪૮૦

અતિ સર્વત્ર વળ્લય કરવું

અતિદરે હતા લંકા અતિમાને ચ કૌંગવા ૧

અતિદાને બલિર્બદ્ધો અતિ સર્વત્ર વર્જયેત ॥ ૪૮૧

અતિશય અહુડાગ્થી લકા નાશ પામી અતિમાન
રાખવાથી કૌરવો નાશ પામ્યા અતિદાન કુવ્વાથી બહીગત
બધાયો મટે અતિને હુમેશા ત્યાગ કરવો ૪૮૧

દુર્લભ વસ્તુનું વર્ણન

દુર્લભ સંસ્કૃત વાક્ય દુર્લભ ક્ષેત્ર સુતઃ ૧

દુર્લભા સકર્ગી માર્યા દુર્લભ મ્મજન પ્રિય ॥ ૪૮૨

સસ્કારી વાક્ય, કડ્યાણુ કરનારો પુત્ર પોતાને યોગ્ય
સ્ત્રી, અને પોતાને પ્રિય સ્વગ્ન, એટલી વસ્તુ મળવી
કાણુ છે, ૪૮૨

બળવાન કોણુ ?

‘દુર્બલસ્ય વર્લ રાજા બાલાનાં રોદનં વલમ્ ।

વલ મૂર્ખસ્ય મૌનત્વં ચૌરાણામનૃતં વલમ્ ॥ ૪૮૩

દુર્બળનુ બળ રાજા છે, બાળકનુ બળ રૂદન છે, મૂર્ખનુ
બળ મૌન છે અને જીકુ બોલવુ તે ચોરાનુ બળ છે ૪૮૩

કોઽતિભારઃ સમર્થાનાં કિં દૂરં વ્યવસાયિનામ્ ।

કો વિદેશઃ સવિદ્યાનાં કઃ પરઃ પ્રિયવાદિનામ્ ॥ ૪૮૪

સમર્થ પુરૂષોને અતિભાર શુ ? ઉદ્યોગીને કાઠપણુ વસ્તુ
દુઃ નથી વિદ્યાવાનને પરદેશ શુ ? અને પ્રિય બોલનારને
પારકો કોણુ ? અર્થાત્ કોઈ નહિ ૪૮૪

સુખ દુઃખનો માર્ગ.

આપદા કથિતઃ પથા ઇન્દ્રિયાણામસયમઃ ।

તજ્જયઃ સંપદાં માર્ગો યેનેષ્ટં તેનં ગમ્યતામ્ ॥ ૪૮૫

ઇન્દ્રિયોનો અસયમ (વશ ન રાખવી તે) આપત્તિનો

માર્ગ છે અને તેઓનો જથ્થો સપત્તિનો માગ છે માટે
જેઓને જે પ્રિય લાગે તેઓએ તે તરફ જવું ૪૮૫.

સેવિતવ્યાં મહાવૃક્ષ ફલચ્છાયાસમન્વિત ।

યદિદૈવાત્ ફલં નાસ્તિ છાયા કેન નિવાયતે ॥ ૪૮૬

ફળ અને છાયાવાળા મોટા વૃક્ષને અવશ્ય સેવવો એમ
કરના દવના બળને લીધે જો કદાચ ફળ ન મળે તેથી શુ ?
પશુ છાયાને તો કોઈ રોકી શકતું નથી ૪૮૬

ભાષાસુ મુખ્યા મધુરા દિવ્યા ગીર્વાણ ભારતી ।

તસ્માદ્દિ કાવ્ય મધુરં તસ્માદપિ સુભાષિતમ્ ॥ ૪૮૭

ભાષાઓમાં મુખ્ય મધુર અને દિવ્ય સરકુન ભાષા છે.
તેમાં પશુ કાવ્ય મધુર છે તેમાં પણ આરૂ ભાષિત કાવ્ય મુખ્ય
છે ૪૮૭

કુકાવ્ય નિંદક

કિં તેન કિઝ કાવ્યેન મૃગયાનસ્ય યસ્વ તા ।

ઉદ્વેરિવ નાયાન્તિ રમામૃતપરંપરા ॥ ૪૮૮

સુમુદ્રની પેઠે મથન કરેલા જે કાવ્યમાથી રસ (શુગાર
રસ વગેરે) અમૃતની પદ્ધતિઓ પ્રાપ્ત થતી નથી તે કાવ્ય
શુ કામનુ છે તે કાવ્યજ ન કહેવાય ૪૮૮

આવા કાવ્ય તથા બાણુ નકામા છે

किं कवेस्तस्य काव्येन किं काव्येन धनुष्मत !
परस्य हृदये लग्नं न घूर्णयति यच्छिरः ॥ ४८९

જે બીજના હૃદયને લાગતાની સાથેજ મસ્તકને ધુણાવતુ
નથી તેવુ કવિનુ કાવ્ય કે ધનુષધારીનુ બાણુ શુ કામનુ ?

વંદન કરવા યોગ્ય મહાત્મા.

ते वंद्यास्ते महात्मानस्तेषां लोके स्थिरं यशः ।
यैर्निबद्धानि काव्यानि ये वा काव्येषु कीर्तिता ॥ ४९०

જેઓએ કાવ્યો બનાવ્યા છે જેઓ કાવ્યોમા ગવાયલાં
છે (વખણાયલા છે) તેવા કવિઓ મહાત્માઓનો યશ લોકોમા
સ્થિર રહ્યો છે તેજ મહાત્મા વદનીય છે ૪૯૦.

અપૂર્વ રસનો સ્વાદ કોણ લે છે ?

અપૂર્વો ભાતિ ભારત્યા કાવ્યામૃતફલે રસ ।

ચર્વણે સર્વસામાન્યે સ્વાદુવિત્ કેવલં કવિ ॥ ૪૯૧

સરસ્વતીના કાવ્યરૂપ અમૃત કૃળમા એવો અપૂર્વ રસ
દીપી રહ્યો છે કે જેનું ચર્વણ (ચાવવું) સધળાને એક
સરખું જ થાય છે તે પણ તેનો ખરેખરો સ્વાદ તો કવિજ્ઞ
જાણે છે ૪૯૧

તત્ત્વં કિમપિ કાવ્યાનાં જાનાતિ ચિરલો બુધિ ।

માર્મિક કાં મરન્દાનામંતરેણ મધુવ્રતમ્ ॥ ૪૯૨

પૃથ્વીમા કાવ્યના તત્ત્વને જાણનાર કોઈ વિરહોજ હોય
છે કારણ કે ભમરા સિવાય પુષ્પના રસનો મર્મ જાણનારો
ખીજો કોણ છે ? ૪૯૨

મનસ્વી (નોડીલા) પુરૂષોની વૃત્તિ

કુસુમસ્તવકસ્યેવ દ્વે દ્વર્ત્તો સ્તો મનસ્વિન ।

મૃદ્ધિ વા સર્લોક્કસ્ય વિર્જીત વનેઽથવા ॥ ૪૯૩

પુષ્પના ગુચ્છની પેઠે મનસ્વી પુરૂષોની વૃત્તિઓ જે
પ્રકારે છે સર્વ જનના મનકપર રહે અથવા તો વનમાં
વિસ્તરણ થઈ જાય ૪૯૩

દુઃખનોએ મેળવેલા ધનથી પોતાનું હિત કરવું નહિ.

વરમહિમુલ્લે ક્રોધાધ્માતે કરો વિનિવેશિતો
વિષમપિ વરં પીત્વા સુપ્તં કૃતાન્તનિવેશને ।
ગિરિવરતટીમુક્તશ્ચાત્મા વરં શતથા કૃતો
નતુ સ્વલજનાવાપ્તૈર્યં કૃતં હિતમાત્મના ॥ ૪૯૪

ક્રોધપૂર્ણ મર્ષના મુખમાં હાથ નાખવો સારો. ઝેર પીવું
સાડું કાળના ધરમાં શયન કરવું સાડું, અને પર્વત ઉપરથી
પોતાના દેહને પડતો મુકી તેના સાથે ટુકડા કરવા સાસ પછી
દુઃખનોએ મેળવેલા પૈસાથી પોતાનું હિત કરવું સાડું નહિ.

સાધુ સ્વભાવ વર્ણન.

ઉપકર્તુ પ્રિયવક્તુ કર્તુ સ્નેહમકૃત્રિમમ્ ।
સુજનાના સ્વભાવોઽય કેનેન્દુઃ શિશિરીકૃતઃ ॥
નિર્ગુણેઽપિ સત્ત્વેષુ દયાં કુર્વતિ સાધવ ।
નહિ સહરતે ઝ્યોત્સ્ના ચદ્રશ્ચાંડાલવેદમનિ ॥ ૪૯૫

ઉપકાર કરવાનો, પ્રિય વચન બોલવાનો, અને કુદરતી
સ્નેહ કરવાનો સબળનોનો સ્વભાવ છે કારણકે ચંદ્રને કોણે
શીતળ કર્યો (શીતળ રહેવાનો તો તેનો સ્વભાવજ છે).

સાધુઓ ગુણહીન પ્રાણિઓપર પણ ક્રયા કરે છે કારણ કે અંદ્રમા કર્મ કરનાર આહાળના ઘર ઉપરથી પોતાની ક્ષાંતિ (આદરણી) ને હરણ કરતો નથી. ૪૯૫

अपेक्षन्ते न च स्नेहं न पात्रं न दशान्तरम् ।

सदा लोकहिते युक्ता रत्नदीपा इवोत्तमाः ॥ ४९६

ઉત્તમ પુરુષો રત્નનાદીપકની પેઠે સ્નેહની, પાત્રની કે સ્થીતિના દેશકારની બિલકુલ અપેક્ષા રાખતા નથી, પરંતુ તેઓ હંમેશાં લોક હિતમાજ આમકત રહેનારા છે જેમકે રત્નદીપક પણ સ્નેહ એટલે તેલ, પાત્ર એટલે કોડીયુ, દશાંતર એટલે ફીચેટની અપેક્ષા રાખતા નથી પરંતુ સદા લોક એટલે હંમેશાં પ્રકાશ આપવામાજ આસક્તિ રાખે છે ૪૯૬

नीति बाणनारनो पराभव थतो नथी

अर्थाते य इदं निन्यं नीतिशाम्भं शृणोति यः ।

न पराभवमान्नोति शक्रादपि कदाचन ॥ ४९७

(વિં સ૦)

ને પુરુષ હૃદયે આ નીતિશાસ્ત્રને અભ્યાસ કરે છે
અથવા સાંભળે છે તે કદાપિ ઇંદ્રથી પરાલભ્ય પામતો નથી. ૪૯૭

રંકસ્ય નૃપતેર્વાપિ જિઙ્ઘાસૌલ્યં સમં સ્મૃતમ્ ।

તન્માત્રં ચ સ્મૃતં સારં યદર્થં ચતતે જનઃ ॥ ૪૯૮

(પં ૦ તં)

રકને અને રાજાને જીલનો સ્વાદ એક સરખોજ હોય
છે અને સાર પણ તેમાજ સમાયલો છે કે જેને માટે
માણસ ચત્ન કરે છે ૪૯૮

યથેવ ન ભવેલ્લોકે કર્મ જિઙ્ઘામતુષ્ટિમ્ ।

તન્ન મૃત્યો ભવેત્ કશ્ચિત્ કસ્યચિદ્દશગોજ્યવા ॥ ૪૯૯

(પં ૦ તં)

આ લોકમા જીલને મતુષ્ટ કરનારૂં કર્મ જો ન હોય
તો કેઈ કોઈને આકર નથી અને કોઈ કોઈને વશ પણ
નથી ૪૯૯

યદન્ત્યં વદેન્મર્ત્યો યદ્વા સેવ્ય ચ સેવતે

યદ્દિન્છતિ વિદેશં ચ તત્ત સર્વમુદરાર્થતઃ ॥ ૫૦૦

માણસ જે કાઈ જીવું બોલે છે અથવા અસાધ્યની સેવા કરે છે અથવા પરદેશ વેઠે છે તે સઘળું પેટને મારેજ છે

ઉપદેશથી સ્વભાવ બદલાતો નથી.

સ્વભાવો નોપદેશેન શક્યતે કર્તુમન્યથા ।

સુતત્તમપિ પાર્નાયં પુનર્ગચ્છતિ શીતતામ્ ॥ ૫૦૧

ઉપદેશથી (શીખામણથી) સ્વભાવ કદી પણ અન્યથા (બદલાતો) થઈ શકતો નથી સાફ તપેકુ જાળ ફરીયા પાછુ ટાકુ થઈ જાય છે તેમ સ્વભાવ પણ જેવા છે તેવોને તેવોજ પાછો થઈ જાય છે ૫૦૧

દુર્જનની મૈત્રી દીવાની જવાળાના જેવી છે

પાત્રમપાત્રીકુરુને દદતિ ગુણં સ્નેહમાશુ નાશયતિ ।

અમલે મલ નિયચ્છતિ દીપજ્વાલેવ સ્વલંકૃત્રી ॥ ૫૦૨

(મુ૦)

દુર્જનની મિત્રતા દીવાની જવાળા જેવી છે દીવાની જવાળા જેમ પાત્રને નકાર પાત્ર કરી દે છે, ગુણુને-દીવેટને બાળે છે, તત્કાળ સ્નેહ-તેલનો નાશ કરે છે, નિર્મળ

વસ્તુમા મળ-મેસ લગાડે છે તેમ દુર્જનની મિત્રતા યોગ્યને
અપાત્ર-અયોગ્ય બનાવી દે છે ગુણુને-સદગુણુને બાળી
નાખે છે, સ્નેહ પ્રાપ્તિનો નાશ કરે છે અને પવિત્ર પુરુષોમાં
મળ-દોષ આપે છે ૫૦૨

આ સંસાર અમૃતમય છે ? કે વિષમય ?

क्वचिद् विद्गोष्ठी क्वचिदपि सुरामत्तकलहः

क्वचिद् वीणावादः क्वचिदपि च हाहेति रुदितम् ।

क्वचिद्रम्या रामा क्वचिदपि नराजर्जरतनु

न जाने संसारः किममृतमयः किं विषमयः ॥ ૫૦૩

(સુ૦)

કોઈ ઠેકાણે વિક્રાનોની ગોષ્ઠીઓ થાય છે તો કોઈક
ઠેકાણે તો ઠાડ પીને ઉન્મત થયેલાઓનો માહોમાહ કંજીઓ
થાય છે કોઈ ઠેકાણે વીણાનો નાદ થાય છે તો કોઈક ઠેકાણે
તો હાહાકાર સાથે રૂદન થાય છે કોઈ ઠેકાણે સુદર સુદરી
છે તો કોઈ ઠેકાણે વૃદ્ધાવસ્થાથી શિથીલ શરીરવાળો પુરુષ
છે. તેથી હું બાણુતો નથી કે આ સંસાર અમૃતમય છે
કે વિષમય છે ? ૫૦૩

સારી વાણીની શ્રેષ્ઠતા

દ્રાક્ષા મ્લાનમુખી જાતા શર્કરા ચાન્દ્રમતાં ગતા
સુભાષિતરસસ્પાથે સુધા ભીતા દીવં ગતા ॥ ૫૦૪

(સારીવાણી) સુભાષિત રસની આગળ દગખનુ મુખ
કરમાઈ ગયુ સાકર બિચારી પથ્થર બની ગઈ અને અમૃત
તેનાથી ભય પામીને સ્વર્ગે આશ્રય ગયુ ૫૦૪

અભિસારિકા સ્ત્રીની પેઠે સૂક્તિ આનંદ આપે છે.

અકલિતગન્ધાલંકૃતિરનુકલા મ્બલિતપદનિવેગાપિ ।

અભિસારિકેવ રમયતિ સૂક્તિઃ મોત્કર્ષશૃંગારા ॥ ૫૦૫

(મુ૦)

શબ્દ અલંકાર વિનાની, તરત રમ ઉત્પન્ન કરનારી,

જે સ કેતમા પોતાના નાયકને મળવાને ગુપ્તરીતે જાય છે
તે અભિસારિકા તે અગળ થાય તેના વગેણા પહેગની નથી
નાયકને અનુકૂળ રહે છે અને જેવા તેના અગર નહાગ ધ્યાનોમા
પથ મુકાને ચાલે છે અને રતિને પોપે કે તેની રીતે મુખાપિત પણ
શબ્દાલંકાર વગેરેથી ગદિત હોય તેા પણ તરત રમ આપનાર,
કેમજ પદવાળા અને શૃંગાર રસથી ઉત્કૃષ્ટવાળા હોય તેજ
આનંદ આપે છે

કોમળ પદવાળી અને શ્રદ્ધા રસથી ઉત્કર્ષ પામેલી સુભાષિત ઉક્તિ (વચન) અભિસારિકા નાયિકાની પેઠે આનંદ આપે છે.

બીજો અર્થ.

અભિસારિકા સ્ત્રી કેવી છે ? શબ્દ કરનારનૂપુર વગેરે અલકારોથી રહિત, અનુકૂળા-નાયકને અનુકૂળ રહેનારી, રૂપક્ષિત અસ્થાનમા ચરણ મૂકનારી, સોતકર્ષ “હું આનીજ છું અને આ નાયક મારો છે” એ પ્રમાણે રતિ યોષનારી છે.

વૃક્ષો અને સત્પુરૂષો બીજની આબાદીને માટેજ છે

છાયાવન્તો ગતઘ્યાલાઃ સ્વારોહાઃ ફલદાયિનઃ ।

માર્ગદેમા મહાન્તશ્ચ પરેષામેવ ભૂતયે ॥ ૫૦૬

સજ્જન પક્ષે—છાયાવાળા, દુર્જન વિનાના, સાધ્ય હરેક સારા કાર્યરૂપ ક્ષણ આપનાર સત્પુરૂષો બીજની આબાદીને માટેજ છે.

બીજો અર્થ

વૃક્ષ પક્ષે—છાયાવાળા સાધો વિનાના, સારી રીતે ઉપર ચડાય તેવા સુંદર ક્ષણો આપનારા વૃક્ષો પણ પારકાને માટેજ છે.

સારો શ્લોક અને સત્પુરુષની સમાનતા

પ્રકૃતિપ્રત્યયોપેતઃ સદૃશ સાધુસંપત ।

અર્ચાર્પણસમર્થથ સુશ્લોક ઇવ સજ્જનઃ ॥ ૫૦૭

મારા શ્લોક પદ્મે—સારો શ્લોક પ્રકૃતિ-મૂળરૂપ (સધિ
વગરનુ રૂપ) અને પ્રત્યયની સાથે યુક્ત હોય છે મારા
છદ્ધવાળો હોય છે સાધુપુરુષોએ માનેલો છે શબ્દાર્થને અર્પણ
કરવામા સમર્થ હોય છે તેમ

બીજો અર્થ

સજ્જન પદ્મે—સજ્જન પણ સ્વભાવથી અને વિશ્વાસથી
યુક્ત હોય છે મારા આચરણવાળો, સાધુપુરુષોએ માનેલો
અને ધનને અર્પણ કરવામા સમર્થ હોય છે

રાજાએ પિતાતુલ્ય પ્રભાનુ રક્ષણ કરવું

તસ્કરેભ્યો નિયુક્તેભ્યઃ શત્રુભ્યો નૃપવલ્લભાન્ ।

નૃપતિર્નિજભાષાઞ્ચ પ્રજા રક્ષેત્ પિતૈવ દિ ॥ ૫૦૮

ચોગ લોકોથી, નિયુક્ત શત્રુઓથી, રાજાને વડાલા માણુ-
ઓથી (ઉપરી અધિકારીથી) અને પોતાના લોકથી પણ રાજા
પિતાતુલ્ય પ્રભાની રક્ષા કરે. ૫૦૮

સામાદિ સાધનોથી શત્રુને વશ કરવો

સામ્ના દાનેન મેદેન સમસ્તૈરથવા પૃથક્ ।

સાધિતું પ્રયતેતાગીન્ન યુદ્ધેન કદાચન ॥ ૫૦૯

શત્રુને સામ, દાન, ભેદ એ મદ્દના સાધનોથી વશ કરવો અથવા તો એક એકથી વશ કરવા પ્રયત્ન કરવો પરંતુ યુદ્ધવડે વશ કરનાનો કદી પણ પ્રયત્ન કરવો નહિ ૫૦૯

ધાન્યનો સંગ્રહ જ ઉત્તમ ગણાય.

ધાન્યાનાં સંગ્રહો રાજન્નુત્તમઃ સર્વતંગ્રહાત્ ।

નિશ્ચિન્તં હિ મુખે રત્નં ન કુર્યાન્ પ્રાણધારણમ્ ॥ ૫૧૦

હે રાજન ? સમગ્ર વસ્તુઓનો સંગ્રહ કરવા કરતા ધાન્યનો સંગ્રહ કરવો શ્રેષ્ઠ છે કારણકે રત્નનું ભક્ષણ કરવાથી કદી પણ પ્રાણ ધારણ થઈ શકે નહિ તે તો અન્યથીજ ટકે છે. ૫૧૦

એકજ પદાર્થને જોન શ ત્રણ પ્રકારે જુએ છે.

एक एव पदार्थस्तु त्रिधा भवति बोधित ।

કુળપ કામિની માસં યોગિભિ કામિભિ જ્ઞભિ ॥ ૫૧૧

જોનારાઓ એકજ પ્રદાર્થને ત્રણ પ્રકારે જુવે છે યોગિઓ
તેને શબ જુવે છે, કામી પુરૂષો તેને સ્ત્રી જુવે છે અને
કુતરાઓ તેને માસ રૂપે જુવે છે ૫૧૧

સંસારી છ'નાં બ્રહ્મજ્ઞાનના હંસ કરનારને તજવો.

સાંસારિકસ્વાસક્તં બ્રહ્મજ્ઞોઽસ્તીતિ ચાદિનમ્ ।

કમબ્રહ્મો મયમ્રષ્ટં ત ત્યજેદત્યજ યથા ॥ ૫૧૨

સસારના મુખમા આસકત છે અને “હું બ્રહ્મજ્ઞાની છું”
એમ જોતે કે તેવો પુરૂષ કર્મથી પણ બ્રષ્ટ થાય છે અો
બ્રહ્મથી પણ બ્રષ્ટ થાય છે માટે તેને અત્યજ ગણી તેનો
ત્યાગ કરવો ૫૧૨

કવચિત્ મળનારી વસ્તુઓ.

શૈલે શૈલે ન માણિક્ય મૌક્તિકં ન ગજે ગજે ।

સાધવો ન હિ સર્ત્ર ચન્દનં ન વને વને ॥ ૫૧૩

દરેક પત્થનોમા કાંઈ માણેક પાકતા નથી દરેક હાથીઓમાં
કંઈ મોતી હોતા નથી ઠેકાણે ઠેકાણે કંઈ સતમહાત્માઓ
મળતા નથી દરેક વનમા કંઈ ચંદનવૃક્ષ હોતા નથી. એતો
કદાચિતજ મળે છે ૫૧૩

નહિજ ઉત્તરવાળી વસ્તુઓ

પ્રીતિલક્ષ્મીવ્યય કલેષઃ સા કિં સા કિં સ કિં સ કિમ્ ।

યા લોભાદ્યા પરદ્રોહાત્ પરાર્થે ય પરાર્થકૃત્ ॥ ૫૧૪

લોભ વગેરેથી ચુકત પ્રીતિ હોય તે શુ પ્રીતિ કહેવાય ?
નહિજ પારકાઓનો દ્રોહ કરી મેળવેલી લક્ષ્મી શુ લક્ષ્મી
કહેવાય ? નહિજ પારકાને માટે પૈસા ખર્ચીએ તે ખર્ચ શું
ધર્મ કહેવાય ? નહિજ પારકાના સુખને ખાતર કદાચ
કલેશ વેકવો પડયો હોય તો તે શુ કલેશ કહેવાય ?
નહિજ ૫૧૪

ચચળ દશ મકારનું વણુન

મનોમધુકરો મેયો માનિની મદનો મરુત્ ।

મા મટો મર્કટો મત્સ્યો મકારા દશ ચંચલા ॥ ૫૧૫

મન મધુકર (ભમરો), મેઘ, માનિની (સ્ત્રી), મદન
(કામદેવ), માટ્ટ (વાયુ), મા (લક્ષ્મી), મઠ, મર્કટ, મત્સ્ય
એ દશ મકાર ચચળ છે ૫૧૫

પ્રસંગે કુમાર્ગે જનારી મહાપુરુષોની બુદ્ધિ.

કૃતાન્તપાશબદ્ધાનાં દૈવોપહતચેતસામ્ ।

બુદ્ધય કુન્જગામિન્યો ભવન્તિ મહતામપિ ॥ ૫૧૬

ચમરાજના પાશમા બધાયલા, દેવથી હણાયલા મિત્રવાળ
મોટા પુરુષોની (મહાત્માઓની) બુદ્ધિ પણ પ્રસંગે આ
માર્ગે જનારી થાય છે ૫૧૬

સ્રીવશ પુત્રો દયાળુ માતાને તજે છે

અપત્યદર્શનસગર્ભે પ્રાણાનપિ ચ યા ત્યજેન્ ।

ત્યજન્તિ તામપિ ક્રૂરા માતર દારહેતવે ॥ ૫૧૭

પોતાના પુત્ર દર્શનની લાલમ્ભથી જે માતાઓ પોતાના
પ્રાણ પણ તજી દે છે તે કુર પુત્રો પોતાની સ્ત્રીને વશ થા
તેને ખુશ કરવાની ખાતર તે દયાળુ માતાનો ત્યાગ કરે છે
અર્થાત્ સ્ત્રી પરણ્યા એટલે તેને સ્વાધીન થાય છે અને
પોતાની જાતેતાની મહાળ રાખતા નથી ૫૧૭

આ પાંચ પ્રકારવાળી સ્ત્રીઓને મોટાઈ મળે છે.

પુત્રસ્ય પાકકુશલા પવિત્રા ચ પતિવ્રતા ।

પશાક્ષી પન્ચપૈર્નારી દ્યુતિ સંયાતિ ગૌરવમ્ ॥ ૫૧૮

પુત્રને પ્રસવનારી, પાક કરવામા કુશળ, પવિત્રતા
ધારણ કરનારી, પતિવ્રતા અને પદ સરખા નેત્રવાળી સ્ત્રીઓને
આ પૃથ્વીપર શ્રેષ્ઠતા મળે છે (મોટાઈ મળે છે) ૫૧૮

॥ હુતાશનશ્વંદનપંકશીતલ ॥

“ ઘસેલા ચઢન જેવો ઠંડોગાર અગ્નિ થયો. ”

સુતં પતન્ત પ્રસન્નીક્ષ્ય પાવકે

ન વોચયામાસ પતે પતિવ્રતા ।

તદા હ્યસૌ તદ્વાશક્તિપીડિતો

“હુતાશનશ્વંદનપંકશીતલઃ” ॥ ૫૧૯.

શમશ્યા પુર્તિ આ પ્રમાણે છે.

પોતાના ખોળામા માથુ સુકીને પોતાનો પતિ સુતો
છે તે વખતે તે પતિવ્રતાએ પોતાને પુત્ર અગ્નિમા પડે છે

એમ દેખતા છતાં પણ તેણે પોતાના પતિને જગાડ્યો નહિ
ત્યારે તેના પતિવ્રતના પ્રભાવથી પળાયેલા અગ્નિ “ ધસેલા
અદન જેવો ઠંડોગાર થઈ ગયો અર્થાત્ પુત્રને બાળી શક્યો
નહિ તાત્પર્ય કે સતીનો પ્રભાવ એટલો પ્રબળ હોય છે કે
તે દેવતાઓની શક્તિને પણ મદ કરી નાખે છે. ૫૧૯

ક્ષમા સવનુ આભૂષણ છે.

નરસ્યામરણં રૂપ રૂપસાનરણ ગુણઃ ।

ગુણસ્યામરણ જ્ઞાનં જ્ઞાનસ્યામરણ ક્ષમા ॥ ૫૨૦

નરનું ભૂષણ રૂપ છે, રૂપનું ભૂષણ ગુણ છે, ગુણનું
ભૂષણ જ્ઞાન છે અને જ્ઞાનનું ભૂષણ ક્ષમા છે ૫૨૦

મનનું દમન કરનારો મહત્તા પામે છે

દમસ્તેજો વૈન્યતિ પદ્મિન્ય દમઃ પરઃ ।

વિશામ્પા તેજસા યુક્ત પુરુષો વિદતે મહત્ ॥ ૫૨૧

(મં ૦ માં ૦ શાં ૦)

દમન તેજને વધારે છે, અતિ પવિત્ર છે અને પાપ
રહિત તથા તેજસ્વી પુરુષ મહત્તાને પામે છે ૫૨૧

ક્ષમાર્થી શુ સિદ્ધ થતું નથી ?

ક્ષમા વલ્લભસક્તાનાં શક્તાનાં ભૂવર્ગ ક્ષમા ।

ક્ષમા વસીકૃતિઓંકે ક્ષમયા કિં ન તિથ્યતિ ॥ ૫૨૨

(૫૦ માં ૩૦ પૃષ્ઠ)

આ લોકમા અશક્તોનું બળ ક્ષમા છે શક્તિમાનનું ભૂવર્ગ
અને વસીકરણ પણ ક્ષમા છે માટે તેનાથી શુ સિદ્ધ થતું
નથી ? ૫૨૨

અબુદ્દિમાશ્રિતાનાં તુ ક્ષતવ્યમપરાધિનામ્ ।

નહિ સર્વત્ર પાઠિત્યં સુલભં પુરુષેણ વૈ ॥ ૫૨૩

મમજીવ વગરના અપરાધિઓના અપરાધની ક્ષમા આપવી
કારણકે માણસોને દરેક વિષયમા પડિતાઈ સુલભ નથી ૫૨૩.

પૂર્વોપકારી યસ્તે સ્યાદપરાધે ગરીયસી ।

ઉપકારેણ યસ્તસ્ય ક્ષતવ્યમપરાધિનઃ ॥ ૫૨૪

કોઈપણ પુરુષે પહેલા તારો ઉપકાર કર્યો હોય તે જો
કરી મોટો અપરાધ કરે તો તેના પૂર્વના કરેલા ઉપકારને
ચાદ કરી તેના અપરાધની ક્ષમા આપવી (માફ કરવો)

કામિકાદિ પાપો કયાં કયાં છે ?

હિંસાસ્તેયાન્યથા કામં પૈશ્ચન્યં પરુષાનૃતે ।
 સંભિન્નાલાપ વ્યાપાદમભિધ્યા દ્વિપર્યયમ્ ॥
 પાપં કર્મેતિ દશધા કાયવાહ્નૈર્નૈસ્ત્યજેત્ । ૫૨૫
 (શુ૦ ની૦)

હિંસા, ચોરી તથા અગમ્યાગમન, એ ત્રણ શરીર
 અંતરથી પાપો, આડી, કઠોર ભાષણ, બહુ બોલવું તથા જેમ
 આવે તેમ લવારો કરવો, એ ચાર વાણિના પાપો પારકા
 દ્રોહનું ચિંતન, પરધનની ઈચ્છા તથા ઈશ્વરમા અનાસ્તા એ
 ત્રણ મનના પાપો મળી દશ પ્રકારના પાપો શરીર,વાણી
 તથા મનથી તજવા ૫૨૫

દ પતીએ હંમેશાં અક દીક્ષ રાખવું

સમ્પન્ન ધર્માકામેષુ કંપતીભ્યામર્હન્શિમ્ ।
 પર્કાન્નત્તતયા ભાવ્ય સમાનન્ત વૃત્તિઃ ॥ ૫૨૬
 (વેદવ્યાસ.)

સારી રીતે ધર્મ અર્થ તથા કામ સંપાદન કરવામાં
હપતી એટલે સ્ત્રી પુરૂષે હુમેશા એક સરખા વ્રતથી એક
ચિન્તે વર્તન કરવું (કદી પણ બે દિલ રાખવું નહિ) ૫૨૬.

સ્ત્રીઓએ સ્વતંત્રતા અવશ્ય તજવી.

બાલ્યે પિતૃર્વશે તિષ્ઠેત્ પાણિગ્રાહસ્ય યૌવને ।

પુત્રાણાં ભર્તૃરિ પ્રેતે ન ભજેત્ સ્ત્રી સ્વતંત્રતામ્ ॥ ૫૨૭

(મા૦ ધ૦)

બાલ્યાવસ્થામાં સ્ત્રીએ પોતાના માતાપિતાને સ્વાધીન
રહેવું યુવાવસ્થામાં સ્ત્રીએ પોતાના પતિને સ્વાધીન રહેવું.
અને કદી પતિ મળ્યું પામે તો પોતાના પુત્ર વીગેરેને વશ
રહેવું પરંતુ કદી પપ્પુ સ્વતંત્રપણે રહેવું નહિ ૫૨૭

સ્થાન શ્રષ્ઠ રહેનારની શોભા નષ્ટ પામે છે.

રાજા કૂલવૃર્વિપ્રા મંત્રિણશ્ચ પયોધરાઃ ॥

સ્થાન શ્રષ્ઠા ન શોભન્તે દન્તા કેશા નચા નરાઃ ॥

इति विज्ञाय मतिमान् स्वस्थानं न परित्यजेत् ॥ ५२८

રાજા, કુળવાન સ્ત્રી, બ્રાહ્મણો, મનિષ્યો, મેઘ, દાત, કેશ
પુરુષ અને નખ પેચો સ્થાનથી ભ્રષ્ટ થયેલા કદી પણ
ચેલતા નથી એમ બાણીને વિદ્વાન (બુદ્ધિમાન) પુરુષે કદી
પણ પોતાનું સ્થાન છોડવું નહિ ૫૨૮

સ્થાન પરત્વે ગુણોને માન મળે છે

“શિલ્પર્ણિ.”

उभो पक्षौ श्वेत् विद्यति द्विषये वारितगति

सदा गेनं दुः । वसति रुक्मल स्थाणुगिरिस ।

वक्त्रे भवश्चान्द्रो गुणममुदयः कश्चिदविमो

गुणा, स्थाने मान्या नरवर ! ननु स्थानरहिताः॥ ५२९.

બંક પક્ષ—હે નરવર ! બે “પક્ષ” પાળે ધોળી છે
આકાશમા અવાગ્નિ ગતિ છે હુ મેઘા માઠલાઓ ખાત્ર છે
અને રામચ વૃક્ષ પર્વત વગેરેના ઉપર ગંદ છે આ પ્રમાણે
અદ્રમાના તમામ ગુણ બગલામા ગંદલા ને પણ ગુણોને
સ્થાનમા હોય તોજ તે માનવા યોગ્ય છે પરંતુ સ્થાન વિના
તેનું માન બિલકુલ હોતું નથી

ખીએ અર્થ

ચદ્ર પક્ષે - બે પક્ષ ઉજવળ છે, વિયતિ આકાશમાં
અવાગિત ગતિ છે મીન ગણિને ભોગવે છે સમગ્ર સ્થાણુ
શકરના મન્ત્ર પર રહે છે આ પ્રમાણે ચદ્રમાના ગુણો
બધાજ બગલામા છે પરતુ તે સ્થાન પરત્વેજ શોભે છે,
મનાય છે અન્યથા તે કદી પણ માનવા યોગ્ય નથી

સ્ત્રીઓનુ કર્તવ્ય.

પત્યુઃ પૂર્વ સમુત્થાય દેહશુદ્ધિ વિધાય ચ ।

ઉત્યાપ્ય શયનીયાનિ કૃત્વા વેગ્મચ્ચોદનમ્ ॥ ૫૩૦

(શુ૦ ની૦)

સ્ત્રીએ પતિની પહેલા ઉડી, ઢાંગરુ પાણી વગેરેથી
દેહશુદ્ધ કરી સુખ નોઈ પચારી ઉપાડી ધરને આડા
સાફ કરી ૫૩૦

મહાનસરુપાત્રાણિ વહિઃ પ્રક્ષાલ્ય સર્વશઃ ।

મૃદ્ધિસ્તુ શોધયેત્તુલ્લીં તત્રાગ્નિં સેન્ધન ન્યસેત્ ॥ ૫૩૧

(શુ૦ ની૦)

તેમજ રસોડાના સઘળા વાસણો ઘરની બહાર સારી રીતે અજવાળી, માટીવડે ચુલાને લીપવો અને તેમાં કાઢ સહિત અગ્નિ મૂકવો ૫૩૧

સ્મૃત્વા નિયોગપાત્રાણિ રસાન્નદ્રવિણાનિ ચ
કૃતપૂર્વાન્નકાર્યેય શ્વશુરાવભિવાદયેત્ ॥ ૫૩૨

ઘરમાં વાપરવાના બીજા વાસણો, ઘી, તેલ વગેરે રસ, ધાન્ય તથા હમેશા ખર્ચ માટેના પૈસા તથામવા એ પ્રમાણે મહવાન્તુ ડામ પતાવી નાહી ઘોઘ સ્વચ્છ થઈ સામુ સમગ્ર વગેરે વડીલોને હમેશા પગે લાગવું

કોણુ કોણુ નાશ પામે છે.

અનતુષ્ટા દ્વિજા નદા ન્તુર્ધૈવ પાર્થિવા ।

સચ્ચા ગગિકા નદા નિર્વર્જૈવ કુલાગના ॥ ૫૩૩

(સં ૫૦ માં)

બ્રાહ્મણ અનતોષી નાશ પામે છે, સતોષી રાજા નાશ પામે છે, શરમાળ વૈજ્યા નાશ પામે છે અને લાજ વગરની કુળવધૂ નાશ પામે છે ૫૩૩

ઝેર સમાન ગણાતી વસ્તુઓ.

અનભ્યાસે ત્રિપં શાસ્ત્રં અર્જીર્ણે ભોજનં વિષમ્ ।

વિષ સમા ઠંદિસ્ય વૃદ્ધસ્ય તરુગી વિષમ્ ॥ ૫૩૪

(સં ૫૦ માં)

અભ્યાસ વગર શાસ્ત્ર કડવું ઝેર જેવું થાય છે, અજીર્ણ થયું હોય ત્યારે ભોજન ઝેર સમાન છે ઠંદિરી પુરૂષને મલા ઝેર જેવી લાગે છે અને ઘરડા પુરૂષને તરૂંડી સી ઝેર સમાન છે

મતલબી દોષને દેખતો નથી.

न च पश्यति जन्मायः कामान्यो नैव पश्यति ।

न पश्यति इदं न च્છો ભારી દોષાન્ન પશ્યતિ ॥ ૫૩૫

(ચાં ૧૦)

જેમ જન્મથીજ આધારો માણસ દેખતો નથી તેમ કામાધ અને મહોન્મત્ત પણ દેખતો નથી તેમજ પુરો મતલબી (સ્વાર્થી) માણસ દોષને દેખતો નથી.

અરકર્મ પ્રતિષ્ઠા વગેરેનો નાશ કરે છે.

॥ પાલિની ॥

રહમિ રચિતમેતજ્જારકર્મઝાનીચૈ

લંશુનમિવ સુમુક્તં યાતિ લોકે પ્રમિત્તિસ્મ ।

તદિદ્ધ સકલ્લગ્નર્થં જૈવ વિદ્વાન વિદ્વધ્યાન્

શ્વણિકસુખકૃતે સ્યાદ્યત્ પ્રતિષ્ઠાર્થનાશઃ ॥ ૫૩૬

નીચ માણ્યોએ ચોકાનમા કરેલુ અરકર્મ પાધેશા
લસણની પેડે લોકમા જાડેલ થઈ જાય છે માટે બુધિમાને
સકલ જનોએ નિદેલુ તે કર્મ કદી પણ કરવુ નહિ કારણકે
ક્ષણ માત્ર મુખને વાસ્તે પ્રતિષ્ઠા તથા ધનનો નાશ થાય છે

અતિ સવત્ર વર્જ્ય કરવું.

અતિરૂપાધૃતા મીતાઽતિર્યાદ્રાવણોહત ।

અતિદાનાદ્ વલ્લિર્વદ્ધૃચાતિસર્વત્ર વર્જયેન્ ॥ ૫૩૭

(સં ૫૦ માં)

અતિશય રૂપ હોવાથી સાંતાનુ હરણ થયું. અતિશય
ગર્વ કરવાથી સવળુ નાશ પામ્યો, અતિશય દાન કરવાથી
બગીચાને બધાવુ પડ્યું માટે અતિનો સર્વત્ર ત્યાગ કરવો

પત્રને મથાળે શ્રી લખવાનો પ્રકાર.

સુત મૃત્યુમુદુર્વૈરિસ્વામિયદ્ગુરુદેવને ।

एकैकात्तरतां वृद्धया श्रीकारः पत्रमूर्धनि ॥ ૫૩૮

(સુ૦ રા૦ ની૦)

પુત્રને ૧ શ્રી, ભૃત્તને ૨ શ્રી મિત્રને ૩ શ્રી, શત્રુને
૪ શ્રી સ્વમીને ૫ શ્રી ન ગુરુને ૬ શ્રી અને દેવતાને
૭ શ્રી એ પ્રમાણે પત્રને નવાળે શ્રીકાર લખવા

વધારે પરિચય અનાદરનુ કારણ છે.

અતિપરિચયાદવજ્ઞા રતતગમનાદનાદરો ભવતિ ।

मलये मित्पुग्ध्री चदननरूकाष्ठपिन्धन कुस्ते ॥ ૫૩૯

(સ૦ પ૦ મા૦)

જેની સાથે અત્યંત પરિચય થાય છે ત્યારે તેનો અના-
દર થાય છે અહિંઆ ચદન કેટલું બધું મોઢું મળે છે

અને મલયાચળ પર્વતપર ભીલડીઓ તેને લાકડાને ઠેકાણે
આળે છે ૫૩૬.

વિધિએ લખેલુ શુભ કે અશુભ કોણુ ટાળી શકે છે.

॥ શિશ્વરિણી ॥

લુન્નાયે ગોમાયૌ મૃગપરિપદિ શ્વાપદકુલે
કરિષ્યનકાર્ણવં કિમિહ મહિમાનં ગમયસિ ।

નિમગ્નઃ પંક્તઃ સિરજ્જનુભવ કરીન્દ્રાધિપદશા

અમદ્ર મંદ્રવા નિધિલિલ્લિતમુન્મૂલ્યતિ ક ॥ ૫૪૦

(સં ૫૦ માં)

મરિચ ઉપર, શિયાળ ઉપર, મૃગફાઓના ટોળામા,
શિકારી પ્રાણીઓના ટોળામા જો તુ કૃપાળુતા કરીશ તો તેથી
મહિમા કેમ કરીને પામીશ માટે આ કાન્ડમા મન્ન થમ
ગજેદ્રની દશાનો અનુભવ કર કારણકે વિધિએ લખેલુ શુભ
અશુભ કોણુ ટાળી શકે છે ૫૪૦

ક્ષમા રૂપી ધનુષ્ય

અમાધનુઃ કરે यस્ય દુર્જનઃ કિં કરિષ્યતિ ।

અતુળે પતિનો વન્હિઃ સ્વયમેવોપશમ્યતિ ॥ ૫૪૧

(સં ૫૦ માં)

જેના હાથમા ક્ષમારૂપી ધનુષ્ય છે તેને દુર્જનો શુ કરી-
કવાના છે ? ઘાસ વિનાની જગ્યામા પડેલા અગ્નિ પોતેજ
તાની મેળે શાત થઈ જાય છે તેમ ક્ષમા છે ત્યા દુર્જનોનુ
હાપણુ આવી શકતુ નથી

પડિતો પેટને ખાતર શું નથી કરતા ?

अस्य दग्धोदरस्पर्शे किं न कुर्वन्ति पडिताः ॥

વાનરીમિત્ર વાગ્દેવી નર્તયન્તિ ગૃહે ગૃહે ॥ ૫૪૨

(મુ૦)

આ બળેલા પેટને માટે પડિતો શુ નથી કરતા ?
ઓ વાનરીની પેઠે પોતાની પૂજ્ય વાણિદેવીને ઘેરે ઘેર
આગે છે ૫૪૨

પારકા ઘરમાં પેસનાર હલકાઇ પામે છે.

“માલિની”

ઉડુગળપરિવારો નાયકોઽપ્યોષધીના

મમૃતમયશરીરઃ કાન્તિયુક્તોઽપિ ચંદ્ર ।

ભવતિ ક્ષિગતરશ્મિર્મહાન્ પ્રાપ્ય માનોઃ

પરસદનનિવિષ્ટઃ કો લઘુત્વં ન યાતિ ॥ ૫૪૩

નક્ષત્ર ગણના પરિવારવાળો, ઔષધીઓનો સ્વામી
અધિપતિ) અમૃતમય શરીરવાળો અને કાનિવાળો ચંદ્રમા
રશ્મિ મૂર્ચ મડળને પ્રાપ્ત કરે છે તો તેથી તે તેજ હીન
ભાય છે તેથી પરકે વેગ પાસનારો કયો પુષ્પ હલકાઇ
મામતો નથી ?

પેદને મારેજ અગ્નિથી દુર્જનોનાં મોં જ્વેવા પડે છે.

“સગરા.”

કિંકંદા વદરેભ્ય પ્રલયમુપગતા નિર્ક્ષરા વા ગિરિભ્ય

પ્રવ્યતા વા નરુભ્ય સરસફલમૃતો વલ્કાલ્પ્યથ શાસ્ત્રા-

વીક્ષ્યંતે યન્મુસ્વાનિ પ્રસંખમપગતપશ્રયાણાં સ્વલનાં
દુ સ્વોપાત્તાલપવિત્તૈર્મયપવનવચૈર્નર્તિતભ્રૂલતાનિ ॥ ૫૪૪

શુ ગુફાઓમાથી કદ મૂળનો પ્રલય થઇ ગયો ? શું
[ર્વ]તોમાથી અરણ્યોના નીર ખુટી ગયા ? શુ આડોના
[દર રસમય ફળો નાશ પામ્યા ? શાખાઓમાથી છાલનાં
લકડોનો નાશ થયો ? અરેરે ? દુ ખથી મેળવેલા ધનનો
[ર્વ] પવનથી બ્રહ્મટીલતાને નચાવના (ડોળા કાઢતા) વિનય
ગરના દુઃખનોના મોઢા ભેવા પડે છે (ખરેખર એ પેટને
માતરજ સહેવુ પડે છે)

ગદાદી ભુવાની પાછી લાવનાર વસ્તુઓ.

અર્થો નરાણાં પતિરક્ત્રિનાનાં

વર્ષા નદીનામૃતુરાદૃ તરુણામ્ ॥

સ્વર્ધર્મચારી નૃપતિ પ્રજાનામ્

ગતં ગતં યૌવનમાનયન્તિ ॥ ૫૪૫

માણુઓને ધન મળવાથી, સ્ત્રીઓને સ્વામી નદીઓને
[રસાદ, વૃક્ષોને વસત રતુ, પ્રભાઓને સ્વધર્મ પ્રમાણે
યાલનાર રાજા, ગયેલી ભુવાની પાછી લાવે છે ૫૪૫

અને દૂર છતાં મિત્ર તો પાસેજ છે.

“વૃત્તમ્”

ગિરૌ મયૂરા ગગને પયોધરા

લક્ષાન્તરેર્જ્જ્વ જલેષુ પદમ્

ઇન્દુદિલ્લ કુસુદસ્ય વંધુ

યૌયસ્ય મિત્રં નહિ તસ્ય દૂરમ્ ॥ ૫૪૬

ગીર પર્વત ઉપર છે અને મેઘ આકાશમા છે, સૂર્ય
એક લક્ષ યોજન ઉંચો છે અને કમળ જળમા છે, ચંદ્ર બે
લક્ષ યોજન ઉંચો છે છતાં કુસુદનો મિત્ર છે એટલે કે જેનો
મિત્ર છે તે ભલે તેનાથી દૂર છે છતાં પણ તે પાસેજ છે
એમ સમજવું. ૫૪૬

શ્રી કૃષ્ણાર્પણમસ્તુ,

५

गंगा००००००००००००गि००००

[illegible]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

रु० १०००००-००   अमः   ॥ १ ॥

આ જો કેડે જુ િ કુડેવ છે ત્યા ગ સિવાયના અમુક
મુકો અને લાડુના કૃતમા એક બનાવે

જન્મોત્તરી બનાવવાનો ઉત્તમ ગ્રંથ

જાતક ચંદ્રિકા.

મૂળ શ્લોક, અન્વય, ઉદાહરણ તથા ગુજરાતી

ભાષાનર સાથે

કોઈની પત્ર મહત્ત વિના જન્મોત્તરી બનાવવી તથા

ફળાદેશ જાણવાને મારે આ ગ્રંથ પ્રયોજ

ઉપયોગી છે.

કીંમત ફક્ત દોઢ રૂપીયો.

માત્ર થોડીકજ નકલ બાકી છે મારે તરત મગાવી લો

મળવાનું ઠેકાણું:—

શાસ્ત્રી ગંગાશંકર મંદ્યાશંકર

મહીધરપુરા દાણગીયાનો મહોદ્દો-સુરત.

